

“DUURZAAM BOUWEN VEREIST KENNIS

NIEUWE MANIER VAN BOUWEN VRAAGT OM MENTALITEITSWIJZIGING

Op woensdag 16 juni 2010 ging in de gebouwen van onze uitgeverij Professional Media Group een debatvoormiddag door waarbij acht specialisten vanuit verschillende hoeken van de sector rond de tafel werden samengezet. De oorspronkelijke bedoeling was om te peilen naar de huidige stand van zaken rond het thema 'luchtdicht bouwen', maar al gauw bleek dat dit onderwerp onlosmakelijk verbonden is met het thema 'duurzaam bouwen' in het algemeen. De discussie werd opengetrokken en de hele opzet resulteerde in een levendig debat waarbij iedereen weliswaar zijn eigen accenten legde, maar het toch over minstens één ding eens was: er is sterke nood aan meer opleiding, een sterke mentaliteitswijziging en vooral aan heel veel overleg.

Door Bart Desanghere

Startend links onderaan herkent u in wijzerzin: Bart Desanghere en Bart Denys (redactie Schrijnwerk), Wouter Vanderjeugt, Chirst Decommere en Pieter Devos

TOP-DOWN MENTALITEIT

Is de markt zich reeds voldoende bewust van het belang van luchtdicht bouwen?

Kurt Van den Bergh: "Bij de meeste actoren binnen het bouwbedrijf merken we inderdaad een groeiend bewustzijn rond het belang van luchtdichtheid. Het probleem is echter dat velen nog de kennis ontberen om er in de praktijk ook actief mee bezig te zijn. De echte know-how zit voorlopig nog bij een te beperkte groep mensen"

Bart Kyndt: "Als architect of als specialist is het dan verleidelijk om met het vingertje te zwaaien en te zeggen dat iets zus of zo moet gebeuren. De omstandigheden op de werf zijn echter helemaal anders. Daar wordt men geconfronteerd met stof, vochtigheid, slechte bereikbaarheid of een gebrekkige communicatie. En net al die kleine details maken het verschil. Luchtdicht bouwen is geen product op zich dat

door één iemand kan geplaatst worden, het is meer een doelstelling waar alle betrokken actoren zich samen moeten voor inspannen." Wouter Vanderjeugt: "Bij kleinere renovatieprojecten vormt dat gegeven nog een groter probleem. Daar is immers meestal geen architect aangesteld. De coördinatie geraakt dan soms helemaal zoek." Pieter Devos: "Sleutel-op-de-deurbedrijven hebben op dat vlak wel een voetje voor. Die hebben doorheen het hele bouwproces controle over de werkzaamheden."

Betekent dit dan dat het als kleine aannemer moeilijk wordt om te overleven tussen de grotere spelers?

Kurt Van den Bergh: "Zeker niet. Zeker nu renovatieprojecten in de lift zitten, zijn kleinere aannemers broodnodig. Alleen zullen ze zich meer moeten informeren en bijscholen. Het komt erop aan je te specialiseren in één specifiek aspect van het bouwproces en je voor de

rest te omringen met andere specialisten. Op die manier worden er 'bouwteams' gevormd die samenwerkingsverbanden op lange termijn kunnen aangaan."

OPLEIDING EN ONDERWIJS

Bedrijven moeten dus meer kennis van zaken in huis halen. Waar moeten of kunnen ze die vandaan halen?

Bart Kyndt: "Dit is inderdaad weer een andere uitdaging. Zeker nu er ook veel buitenlandse arbeidskrachten in de Belgische bouwsector actief zijn. Die mensen zijn zeker niet dom, maar de taalbarrière maakt het toch allemaal extra moeilijk." Wouter Vanderjeugt: "Ik ben er natuurlijk voorstander van dat aannemers slimmer worden en meer kennis van zaken opdoen, maar ik vrees een beetje dat ook alle verantwoordelijkheid dan bij hen zal komen te liggen. Om het met een boutade te zeggen: ik zou soms liever verkoper zijn van afdichtingsproducten dan de plaatsers ervan (algemene hilariteit)."

Christ Decommere: "Als fabrikant en verdeler van afdichtingsmaterialen moeten wij in de eerste plaats zorgen dat onze producten kwalitatief in orde zijn. Maar we moeten inderdaad verder durven kijken dan dat. We zorgen er bijvoorbeeld voor dat er voor elk product laagdrempelige instructies voorhanden zijn, vaak op basis van eenvoudige tekeningen en

schetsen die door iedereen begrepen kunnen worden."

Bart Kyndt: "Fabrikanten moeten af van de mentaliteit waarbij ze de aannemer het product in handen duwen om hen daarna in de steek te laten. Daarom werken wij ook samen met externe competentiecentra als de VDAB (Vlaanderen) en Forem

(Wallonië). Maar niet alleen de fabrikanten dienen hun verantwoordelijkheid op te nemen, ook de overheid moet via het onderwijs de kennis over luchtdicht en duurzaam bouwen aanwakkeren. Jangeren moeten daarom niet alle

producten tot in detail kennen, die zullen binnen tien jaar immers weer veranderd zijn. Maar de basisbegrippen moeten er wel ingelepeld worden."

We zijn nu vooral bezig over aannemers en plaatsers, maar hoe is het gesteld met de kennis van de architecten?

Koen Vercaempt: "Daar is ook een moeilijkheid. Sommige architecten die bij ons langskomen, hebben al moeite om een eenvoudige doorsnede van een wandopbouw te maken. Velen moeten, zeker nu de sector in een technologische stroomversnelling zit, heel wat ambitieuzer durven zijn." Stijn Vandenaabeele: "Dat is ook iets wat wij vanuit het Passiefhuis Platform vaststellen. Veel consumenten die passief willen bouwen, komen steeds uit bij een handjevol architecten dat zich echt in die problematiek gespecialiseerd heeft. Nochtans zijn er heel wat kansen tot scholing. Zo

Kurt Van den Bergh: "De echte know-how wat betreft duurzaam bouwen zit nog bij een te beperkte groep van specialisten"

Pieter Devos "De afschaffing van de btw-verlaging voor afbraak en opbouw was volgens mij een grote vergissing"

EN DOORGEDREVEN SAMENWERKING"

Startend links bovenaan, in wijzerzin: Kurt Van den Bergh, Koen Vercaempt, Frank De Schepper, Stijn Vandenaabeele en Bart Kyndt

hebben wij onder de benaming 'bouwdetails.be' een website gelanceerd waarop een schat aan nuttige informatie te vinden is."

Frank De Schepper: "Niet alleen architecten moeten correcte en duidelijke tekeningen kunnen opstellen. Ook aannemers en plaatsingsbedrijven moeten dit volgens mij doen. Alle actoren die bij het bouwproces betrokken zijn, moeten zich veel meer bewust zijn van welke invloed hun werk heeft op de kwaliteit van het geheel."

Wouter Vanderjeugt: "Dat de plaatsers voor ieder project afzonderlijke detailtekeningen moet gaan maken, vind ik toch een brug te ver. De brave, eerlijke aannemer die daarin meegaat en alles tot in kleinste puntjes uitwerkt, zal hogere prijzen moeten aanrekenen dan zijn concurrenten die sneller over de dingen gaan. De tijd die men nodig heeft om een raam volledig luchtdicht te plaatsen, is bovendien bij manier van spreken het dubbele van de tijd waarin men een raam op de 'gewone' wijze kan plaatsen. Daarbovenop moet men dan nog eens de materiaalkost rekenen."

Frank De Schepper: "Uiteraard, maar onafhankelijk van wie dit uitvoert, is het, in het belang van een kwalitatieve uitvoering, nodig dat er duidelijke uitvoeringsdetails zijn, met de luchtdichtheid daarop aangeduid. En indien deze details reeds opgenomen zijn in de bestektekst van de architect, dan is het probleem van ongelijke concurrentie verholpen."

PRIJSKAARTJE

Hebben de consumenten eigenlijk wel het geld voor al die duurzame investeringen?

Wouter Vanderjeugt: "Dat is een ander punt dat ik zou willen maken. De ontwikkeling van de bouwmarkt wordt in de eerste plaats gestuurd

BART KYNDT: "BIJ DUURZAME INVESTERINGEN IS HET OOK VAN BELANG DE TOTALE ECOBALANS IN KAART TE BRENGEN"

door de portemonnee van de klant en pas dan door de technologische theorieën van specialisten. Tijdens de vele polemieken de afgelopen maanden is trouwens gebleken dat we hier niet langer meer in luilekkerland leven. De

overheid en de ouders van jonge bouwheren kunnen voorlopig nog een handje toesteken, maar dat zal waarschijnlijk ook niet blijven duren. Er zullen dus keuzes gemaakt moeten worden over wat we met de welvaart die ons beschikbaar is, willen doen." Pieter Devos: "Daar ga ik mee akkoord. Je kunt in dat hele verhaal rond duurzaam bouwen inderdaad ook te ver gaan. We zien in dat verband heel duidelijk dat de eerste euro's die de consument investeert, nog altijd het meest opbrengen. Dubbele beglazing, spouw- en dakisolatie... dat zijn zaken die meestal een onmiddellijk renderend effect hebben met een korte terugverdientijd. Wie echter nog verder gaat, verkrijgt wel een beter huis, maar ziet ook dat de terugverdientijd sneller begint op te lopen in verhouding tot het geïnvesteerde bedrag. Op een bepaald ogenblik zit je met een

EVEN VOORSTELLEN ...

CHRIST DECOMMERE

... is werkzaam als technisch manager bij de Belgische tak van de Amerikaanse groep TremcoIllbruck, fabrikant en verdeler van afdichtingsproducten;

FRANK DE SCHEPPER

... is zaakvoerder van Arbucon bvba, uitvoerder van 'blower-door' testen voor het meten van de luchtdichtheid van een gebouwschil;

PIETER DEVOS

... is commercieel directeur bij Dewaele Bouwbedrijven, aannemer van houtskeletbouwoningen;

BART KYNDT

... is werkzaam als technisch manager voor de Benelux bij de firma Deceuninck, fabrikant en verdeler van pvc raam-, deur- en gevelsystemen;

STIJN VANDENABEELE

... is werkzaam bij het architectebureau van Alexis Verseele en is deeltijds geëngageerd bij het Passiefhuis Platform

KURT VAN DEN BERGH

... is werkzaam als technisch manager bij Reynaers aluminium, fabrikant en verdeler van aluminium raam-, deur- en gevelsystemen;

WOUTER VANDERJEUGT

... is zaakvoerder van Vanderjeugt bvba, constructeur en plaatsers van houten schrijnwerk (ramen, deuren en houtskeletbouw), en zetelt daarnaast in het bestuur van de Confederatie Bouw - Vlaamse Schrijnwerkers;

KOEN VERCAEMPT

... is hoofd van het studiebureau bij Sibomat, aannemer van houtskeletbouwoningen.

optimum: je kunt nog wel meer investeren, maar de terugverdientijd zal buitenproportioneel stijgen en de 'return on investment' neemt dus af. Volgens mij is het erg moeilijk om de mensen voorbij dat punt te krijgen."

BEWUSTZIJN

Stijn Vandenaabeele: "Bij het Passiefhuis Platform zien we inderdaad dat veel mensen wel de intentie hebben om passief te bouwen, maar dat een aantal onder hen toch afglijdt naar een lage-energie woning. Op zich is daar niets mis mee, maar dat illustreert volgens mij perfect het punt dat Pieter net maakte. Veel mensen weten waarschijnlijk ook niet dat er in Vlaanderen nog maar een dertigtal woningen zijn die het passiefhuiscertificaat effectief hebben gekregen. Daarbij dient wel vermeld te worden dat er momenteel enkele honderden in aanbouw zijn."

Bart Kyndt: "Niet alleen het

economisch optimum, ook het ecologisch optimum speelt volgens mij een belangrijke rol. Al die duurzame investeringen die men maakt, kunnen misschien wel bijdragen tot een verlaging van het energieverbruik, maar zaden ons binnen twintig jaar wellicht op met een enorme afvalberg. Kijk naar de zonnepanelen: wat gaat men daar mee doen wanneer ze hun rendement verliezen en vervangen moeten worden? In de pvc-wereld worden wij al langer geconfronteerd met deze problematiek en zijn we er al in geslaagd om enkele antwoorden te formuleren, maar voor andere producten is dit vaak nog niet het geval."

Stijn Vandenaabeele: "Het gaat trouwens niet alleen over het economisch en het ecologisch optimum. Ook het comfortoptimum speelt een belangrijke rol. Wonen in een passiefhuis vergt een specifieke, aan de woning aangepaste leefmentaliteit."

Wouter Vanderjeugt: "We moeten vermijden dat alle verantwoordelijkheid bij de aannemers komt te liggen"

Bart Kyndt: "Fabrikanten moeten hun klanten in de toekomst veel meer gaan bijstaan op technisch vlak"

LUCHTDICHTHEID EN VENTILATIE

Kurt Van den Bergh: "Dat is zeer juist en een klein, maar goed voorbeeld daarvan is het luchtdicht maken van buitendeuren. De enige goede manier om dat te doen, is door te werken met een dorpel, zoals dat ook in Frankrijk gebeurt. Maar dat willen de mensen niet zomaar."

Bart Kyndt: "Er bestaan daar speciale, verzonken profielen voor, maar toch zien de mensen dat kleine opstapje nog steeds als een niet te nemen obstakel. Vooral dan omdat ze nog steeds het dweilwater naar buiten willen trekken."

Een mogelijke oplossing daarvoor is dan weer om binnen putjes te voorzien, maar die beginnen dan na verloop van tijd te stinken en ga zo maar door... Ook voor schuiframen, die erg moeilijk luchtdicht te maken zijn, geldt trouwens iets gelijkaardigs. Mensen willen passief bouwen, maar moeten toch per se een schuifraam hebben."

Wouter Vanderjeugt: "Een ander prima voorbeeld is volgens mij ventilatie. In de winter zien we dat iedereen het systeem aflegt of de roosters dichtstopt. Velen verwarmen immers enkel in de living en willen verhinderen dat de warmte zich doorheen het hele huis verspreidt."

OVERHEIDSBELEID

Kurt Van den Bergh: "En toch heeft een luchtdichte, goed geïsoleerde woning nood aan een optimaal werkend ventilatiesysteem. Ik vind het in dat verband trouwens zeer vreemd dat de overheid ventilatie zo onderwaardeert. Het is immers makkelijker en goedkoper om het E-peil omlaag te krijgen met luchtdichtheid dan met ventilatie, terwijl die twee in de praktijk toch dikwijls hand in hand gaan."

Hoe staat u tegenover het premiestelsel van de overheid en de manier waarop men de crisis heeft aangepakt?

Pieter Devos: "De maatregelen rond de btw-verlaging en het langer aanbieden van bepaalde premies hebben het bouwbedrijf natuurlijk een mooi duwtje in de rug gegeven. Toch vind ik het jammer dat sommige van die maatregelen niet langer worden

aangehouden. Vooral het afschaffen van de btw-verlaging voor afbraak en opbouw was volgens mij een grote vergissing. Deze maatregel gaf volgens mij een dubbele ecologische meerwaarde aan onze woningbouwmarkt: oude, energie-inefficiënte woningen worden uit de markt genomen en vervangen door moderne, energie-efficiënte woningen. De maatregel was ook economische gezien een goede stimulans, vermits de btw-verlaging betrekking had op het hele bedrag en niet alleen op de eerste schijf van 50.000 euro."

Christ Decommere: "Los van de crisis vind ik dat er algemeen te veel premies uitbetaald worden voor afzonderlijke investeringen. Als gevolg daarvan bekijken consumenten de investeringen ook apart, waardoor men veel te vlug het geheel uit het oog verliest, terwijl dat net zo belangrijk is."

Wouter Vanderjeugt: "In dat verband is het soms jammer om te zien hoe mensen bijvoorbeeld kiezen voor een raam met driedubbele beglazing, terwijl er geen spouwisolatie is of het raam onvoldoende luchtdicht afgewerkt wordt. Het geld van de mensen en de overheid levert op die manier slechts een beperkt rendement op."

Kurt Van den Bergh: "De subsidies zouden nog veel meer moeten gekoppeld worden aan het E-peil van de woning."

Hoewel niet 100% waterdicht is dat E-peil immers een betrekkelijk goede manier om een globaal idee te krijgen van de energie-efficiëntie van een woning. Ook de belastingen die men op een woning betaalt, het kadastraal inkomen, zou men kunnen koppelen aan wat er op het energieprestatiecertificaat staat."

Koen Vercaempt: "Allemaal goed en wel, maar dan moet het E-peil overal op dezelfde manier berekend worden. Tussen de berekening in Vlaanderen en de berekening in Wallonië ligt een verschil van soms 5 E-peil punten. Dat betekent cru gezegd dat wanneer je in Vlaanderen een woning bouwt, dat op wielen zet en ermee over de taalgrens rijdt, de officiële energie-efficiëntie van die

woning opeens merkbaar beter wordt."

Stijn Vandenabeele: "Dat is inderdaad een problematiek die makkelijk opgelost zou kunnen worden. Ook de software van het Passiefhuis Platform om het E-peil van een woning te berekenen, is niet dezelfde als die van de overheden. De reden hiervoor is omdat we ervan overtuigd zijn dat er in de EPB-software op bepaalde punten nog verbeteringen kunnen aangebracht worden. We zijn er zeker voorstander van om samen rond de tafel te gaan zitten en daar een oplossing rond uit te werken."

Zijn de geplande verlagingen van het E-peil volgens jullie haalbaar?

Koen Vercaempt: "Dat denk ik eerlijk gezegd wel. In Frankrijk is men trouwens veel ambitieuzer op dat vlak. Daar wordt vanuit de overheid ook echt een onafhankelijk iemand naar de werf gestuurd om te kijken of de woning wel voldoet aan bepaalde luchtdichtheidsnormen. Om een BBC-label te

kunnen halen, moet dan een onafhankelijke test uitgevoerd worden waarbij een maximumwaarde van 0,6 m³/h/m² (bij 4 Pa) geldt. Enkel wanneer de woning effectief in orde is, wordt de premie uitbetaald. De keerzijde is dan weer dat de meeste woningen waarvoor geen premie wordt aangevraagd, nauwelijks of nooit gecontroleerd worden."

Bart Kyndt: "De overheid moet inderdaad een voortrekkersrol spelen en de mensen aansporen om te investeren. Maar het moet natuurlijk allemaal haalbaar blijven. In Engeland gaat men daar volgens mij te snel in. Daar heeft de overheid beslist dat vanaf 2016 alle nieuwbouwwoningen aan de passiefhuisstandaard moeten voldoen. Ik stel mij de vraag of dat ten eerste technisch haalbaar is en ten tweede of de mensen dat allemaal nog wel kunnen betalen? In Engeland zijn de huizen al zeer duur in vergelijking met andere landen."

Wouter Vanderjeugt: "De praktijk staat soms veraf van de theorie. In de Westhoek zijn we nu bezig met het

vervangen van ramen in huizen die dateren van kort na de Eerste Wereldoorlog. Nieuwbouwwoningen moeten natuurlijk beter worden, maar we mogen niet uit het oog verliezen dat de meeste huizen in Vlaanderen er al enkele decennia staan en nog gebouwd zijn zonder spouw- of dakisolatie en met vaak slechts enkele beglazing. Als we de Kyoto-normen willen halen, moeten we volgens mij vooral op dat terrein progressie maken."

BLOWER-DOOR TESTEN

Welke invloed heeft het uitvoeren van een blower-door test op het E-peil?

Frank De Schepper: "Vandaag is het zeker winstgevend om de test te laten uitvoeren, omdat men in 95% van de gevallen beter zal scoren dan de defaultwaarde. Hierdoor kan men het E-peil makkelijk met vijf tot zelfs tien E-peilpunten doen dalen. Maar het mag niet de bedoeling zijn om de test enkel en alleen maar om die reden uit te voeren. Idealiter zouden er meerdere testen moeten zijn op verschillende momenten tijdens het bouwproces. Op die manier kun je sneller ingrijpen wanneer blijkt dat er iets fout zit. Wanneer je gewoon achteraf test, zie je wel dat er ergens in de opbouw een probleem is, maar vaak weet je niet precies welk materiaal het probleem veroorzaakt en kun je er, wegens de moeilijke bereikbaarheid, ook niets meer aan doen."

Stijn Vandenabeele: "Een lage-energie woning of een passiefwoning bouwen kost tijd: een goede voorbereiding, veel overleg, ruimte voor testen, veel reflectie en vooral behoedzaam te werk gaan. Veel architecten, aannemers en consumenten hebben daar echter geen geduld voor."

Het gebeurt soms zelfs dat men ons om planadvies komt vragen een week voordat de funderingen gegoten worden. Een groot deel van de adviezen die we hadden kunnen geven, moeten we dan alweer in de kast stoppen."

Kurt Van den Bergh: "Het komt erop neer dat de betrokkenheid van en het overleg tussen alle actoren moet stijgen. Maar zoals dat elders ook het geval is: kwaliteit kost tijd en geld. □

Koen Vercaempt: "Tussen de berekening van het E-peil in Vlaanderen en Wallonië ligt soms een kloof van 5 punten"

Frank De Schepper: "Idealiter moeten er meerdere testen uitgevoerd worden doorheen het volledige bouwproces"

Stijn Vandenabeele: "Veel consumenten willen passief bouwen, maar eindigen met een lage-energie woning"

Christ Decommere: "Het premiestelsel in zijn huidige vorm moedigt te weinig een globale, geïntegreerde aanpak aan"